

تېپەگۈز

باشلانېش

سون ايللرده
بىر شىرقلى بىلىكلى نىن
صۇحبىتىنە قولايغ آسدىم:
- سوادسىز بىر عايلەدە
من دوغولدوب بوى آتمىشام.
آتام بوتون يازىلاردان
تكجە كىچىك عددلرى
تانىياردى.
بىر دە نىيە
اگرى - اوپرى بىر خط ايلن
اۈز آدىنى جىزمالاردى.

طايفامىزدا آغ - قارادان
باشى چىخان
بىرجه منىم آنام ايدى.
او دا آنجاق دوز يا غلط
فقط قوران اوخوياردى.

بوتون بىزىم كندىمىزىن
بىلگىلرىن توپلاسايدىن
نئچە بيت شعر، نئچە ناغىل
اولدوغوموز ويلايتىن احوالاتى
نئچە داستان، نئچە مؤعجوز
نئچە - نئچە داياز سۆزلر
نئچە بۈيۈك شەر آدىندان
آرتىق بىر شئى توپلانمازدى.

بىزىم كندە ھىچ بىر ائوھ
كىتاب - مېتاب دولانمازدى.

آنجاق بعضن

ياشلىلار رين دانىشدىغى
ناغىلاردان داستانلاردان
چوخ ماراقلى افسانلار
يادىمداير.
بىرى بودور:

«يئر آلتىندا بىر اولكه وار
«بىر گوزلولر» اولكهسىدير.

او دياردا صوبح اولاندا
بىزىم يئرده گونش باتار.
ائلهجه ده دئمك بىزىم
گوندوزوموز
بىر گوزلونون گنجهسىدير.

آدامجىلدير بىر گوزلولر:
«سو يئرینه قان ايچرلر»!

*

بىزىم ائلدن
اىلك مکتبه گندن اوشاق
من اولموشام.
او خودو غوم كىتابلاردا
بىزىم آخسام او دياردا
سحر اولان بىر تورپاقدان
عجب سوزلر يازيلمىشدى.
او يئرلر رين چوخ دا بئله
احتراملى احتشاملى
«تمدون» لى بىر اولكهلر
اولدو غوندان سوز چوخ ايدى.
«بىر گوزلو» دن «آدامجىل» دان
«سو يئرینه قان ايچن» دن
آد يوخ ايدى.

*

من مکتبى بيتيرمەدن

ماحار ييه باشلانمىشدى
غافلجەدن بىر گون يادلار
گوندوزلرى
بىزىم يئردە گنجه اولان
«آدامزادلار»
چاغرىلمامىش قوناق كىمى
يوردموزا سوخولدولار.

گوردوك ايكي گوزلرى وار
بىزه بئله دندىلر كى:

لنىكى اوزون ارسىن بوغاز
اوتوراركن آياقلارين
ماسا اوسته دىر ماشدىران
بو دايلاقلار
اينسانلىغى آزادلىغى
«قوروماقچون» (!)
وطنىندن باش گوتوروب
ديار - ديار
گزىشىرلر دولانىرلار!

سونرا بىزه:
قارالارى كولهلرى
«آزاد» ائدن
موبارىز بىر «بالتاچى» دان
دانىشدىلار.
بىز ايناندىق.
اونلارى چوخ عزيز ساندىق.
ائومىزده يئر - يورد وئردىك.
اونلار اوچون «بار» لار آچدىق!
!.....
يئمك وئردىك ايچمك وئردىك.

*

ساواش بىتدى.
رادىولار غازىتلر
«اينسانىت غالب گلدى»

دئىيە - بوتون اولكلەرە
چوو سالدیلار.
«آزادلىق»دان «حورىيت»دن
«بشرىت حقوندان»
سىجىرراما - سىجىرراما
سۆز دئىلر
اگرى دوروب دوز دئىلر.
بىز دوشوندوك.

خوب.
اىنسانىق
بورنوموز وار
آغزىمىز وار
دانىشماغا دىلىمىز وار.
اىشلەمگە الىمىز وار.
دولانماغا يئرىمىز وار.
ياشاماغا يوردوموز وار.
هوسلندىك.
اىستەدىك كى
آتا - بابا يئرىمىزده
ايش - ايشلەيك، اكىن - اكى
اؤزوموزه يووا تىكك.

داغىمىزى داشىمىزى
سؤكك - چاپاق.
سو چىخاراق معدن تاپاق.
كؤرپلەرە مکتب آچاق.
يازاق پوزاق.

لاكىن بىزى آنمادىلار.
الىمىزى
آغزىمىزى
دىلىمىزى نىشان وئردىك.
بىزى اىنسان سانمادىلار!
آچىقلاندىق.
سىلاحلاندىق.
«دگىرمانىن سوپون سوودوق»

اۆلكەمىزدىن يادى قوودوق.
دونيادى:
حق بىزلەدىر
اۆز ائوينىن قىبلەسىنى
ياخشى بىلەر ھەركىس اۆزۈ.
حقىن اۆزۈ سۆزۈن دوزۈ.

*

گۆي گۈرلادى
دولو ياغدى
يىر تىرىندى
توفان اولدو
دومان قويدو
گون توتولدو
اۆلكەمىزە دوشمن دولدو.

دونن ائودن قوودوغوموز
باسىب بىخىب بوغدوغوموز
قانى قاچىق
بالدىر آچىق
اۆلۈمچولو باخدىق گۈردۈك
تومان گىيىب
خفتان گىيىب
قارا پولاد آتا مىنىب.
آت اوينايدىر
قىلىنچ وورور
قىلىنجىندان اود ياغدىر
«دەم مەنە كور دىيىن»
ھەر گىنى وورور سالىر
شوشە - شوشە قانىن آلىر!

باخدىق - باخدىق معطل قالدىق.
ھەر طرفە نظر سالدىق
- بو نە سىردىر؟
نە اۋوضاعدىر؟
نە عالمدىر؟
نە دونيادىر؟

دوشمن ھاردان تومان تاپدى
قبلىنچ تاپدى خفتان تاپدى؟
او يالىنجىق
او اولومجول
ھاردان پولاد آتا مینر
شوشه - شوشه قانى نئیلر؟!

گزدىك ایشین هر طرفین
آر اشدیردیق باشین دىبین
بیردن بیره باخدیق گوردوک
اؤ یوندمسيز بیر گوزلونو
او یولسوزو او تولونو
غریبه بیر توکان آچیب
ماتاحینی توکوب ساچیب
سیلاح وئریر جانلار آلیر
پیچاق وئریر قانلار آلیر
هر طرفه آتین چاپیر
آختاریر بیر قودوز تاپیر
ور هولادیر یاساق وئریر
خفتان وئریر یاراق وئریر
قودوردوبان ایشه چکیر!
میلترى شیشه چکیر!
السيزلرین
مظلوملارین
جانبخدیریر جانین آلیر.
شوشه - شوشه قانین آلیر!

*

من او گوندن ایناندىم کی
سینهلردن - سینهلره
آتالاردان بابالاردان
بیزه چاتان افسانهلر
چوخدا بئله یئرسيز دگیل
بو سوزلرده دریالار وار.
دریالار جا معنالار وار.

رادىولار هر نه دنسه

كىم نه دئسه - نه سۆيلەسه
«كىتابلاريم» هر نه يازسا
بو سۆزلردن
كىم يول تاپسا - «كىم يول آزسا»

بىر داھا من
تانيميشام، تانيميشام!
عصرىمىزىن
«بىر گۆزلوسون»
«تپە گۆزون».
ھارالاردا
ھاردا - ھاردا

.....

ھر تورپاقدا ھر دىياردا
تانيميشام او غددارى
او قودوزو او كافتارى.

جلادلارا سردار اولوب
سرور اولوب، سالار اولوب
اينسانلارى بوغور آسير
مىلتلرە كسىم - كسىر.

چاشتاسينا مين شوشە قان!
ناھارينا بئش يوز اينسان!
دېش قىجىردىر قان - قان دئبىر
قان اچدىكجە قان ايستەبىر!

*

نه ايندىن نه دونندن
بشرىيت دوغان گوندىن.
قودوزلارلا چنگەلشمك
عصيرلردن عصيرلرە
ياشايشدان ايرىلمايان.
آردىجيل بىر واقىعەدىر.
اىلك - ازلدن ايش بئلەدىر.

بشرىيت ان قدىمدن

بو موقدس تالاشىنى
قودوز لۇغا ظولمە قارشى
دايانمايان ساواشىنى
افسانلار بېچىمىندە
قوراشدىر مېش.
نېشان وئرمېش.

قان ايچنلر آدامجىلار
«بىر گۆزلو» لار پنجهسىندىن
قورتارماغا جان آتماسىن
افسانەوى قهرمانلار
سىماسىندا
ياراشدىر مېش.
عكس ائندىر مېش.
«قور قود ددە» داستانلارى
سىراسىندا
«تپه گۆزون» افسانەسى
بو آر دىجىل تشببوته
ان گۆزل بىر نومونەدېر.
او بئله دېر:

بىر گون او غوز اوتوراركن
اوزرىنه ياغى گلدى.
غافىل او غوز گئجه لىكله
هوركدو قاچدى.
يئرىن - يوردون قويدو كۆچدو.

«آروز قوجا» دئىرلر بىر
ايختيارىن
او غلانىغى دوشدو قالدى.
او غلانى بىر اسلان تاپدى.
امىش دېردى.
او غلان بويا - باشا چاتدى.
ياشا دولدو.

ايل دولاندى گونلر كئچدى
او غوز يئنه
اوز يوردونا اوز يئرینه
گلدی دوشدو.
«اوغوز خانین» ایلخچیسی
خبر گندی:

- خانیم هرگون قامیشلیقدان
غریبه بیر آسلان چیخیر
سیر - صیفتی آدم کیمی
عاقیل - عاقیل
بیر آت ورور قانین سورور.

آروز آیدیر:
بلکه منیم قاچا - قاچدا
دوشوب قالان او غلوم اولالا؟

بگلر میندی.
بوز آسلانی قالدیردیلار
او غلانجی پیئسرله بیب
گتیردیلر.

آروز قوجا او غلون آلیب
اوه گلدی شادلیق قوردو
ائل - اوبانی قوناقلادی.
هامی گلدی یئدی - ایچدی.
آنجاق او غلان
یئرده - یوردا دایانمادی.
آنا آسلان یاتاغینا
قویبدو قاچدی.
گندیب توتوب گتیردیلر
یئنه قاچدی.
بیر داها قایتاردیلار
دایانمادی.

چاغیردیلار «قورقود ده»
گلر اولدو
او غلانجیغا اویود وئردی:
قاچما اوغول!
اینسان اوچون حنیوانلارا
مونس اولماق یارامازدیر.

سن اينسانسان!
اينسانلار لا قاينا - قاريش
ايگيتلرله اوتوروب دور
ياخشى ات مين.
«قىيان سلجوق» قارداشوندور.
سنين آدون «باسات» اولسون.
آديوى من وئرديم ياشون
اوجا تانرى اوزو وئرسين.

*

آروزون بير چوبانى وار
«قونور قوجا - سارى چوبان»
چاغيرارلار.

اوزون ايللر اوزاغيندان
اوغوز ائلى كوچ ائيلركن
سارى چوبان اۇندە كوچر.
كىمسه اوندان قاباق كوچمز.

يايلاغينا كوچور بير گون
اوغوز يئنه.
سارى چوبان گندير اۇندە
يول اوستونده «اوزون مينار»
دئيلن بير مينار واردير.
مينارهيه چاتار - چاتماز
ناگهانداق قويون هوركدو.
سارى چوبان باخدى گوردو
مينارهيه «پرى» قونوب.

پرى جيكلر اونو گورجك
قاناد چاليب بيرلاديلار.

سارى چوبان
كۇينگيني چيخاريبان
پريلرين اوسته آتدى
بيرين توتدو
پرى گوزل چوبان قيزغين!
تاماسيندى
پرىجيكه ال اوزاتدى.

يئنه بيردن قويون هوركدو

«قونور قوجا»
قويونلارا قارشى و اردى
پرى قىزى پىرىلدايىب:
- مره چوبان
يئنگى ايلده منده سنين
امانتون اولاجاقدير
گل آگيلان
آمما بيل كى اوز ائليوين
باشينا قادا گتيردين:
دئيه اوچدو.

پرى گنتدى چوبان قالدى
ايريليقدان رنگى سولدو
قارا باغرى درده دولدو

*

گونلر كنجدى آيلار اؤتدو
او غوزلارين كوچوش واختى
يئنه يئتىدى.
سارى چوبان كوچ ائيلركن
اوزون مينار آياغينا
گلدى چاتدى.
گوردو كى بير «بيغين» ياتيب
پرى قىزى ظاهير اولوب:
- مره چوبان!
امانتون گل آل - دئدى.
بيل كى آنجاق انلريوه
زوال گتدين!
او «بيغيني» چوبان گورجك
عيبيرت آلدى
گئرى دؤنوب ال سوپانا
داسا توتدو.
داس ووردوقجا «بيغين» شيشدى!
چوبان قورخوب قويدو قاچدى.

مگر او گون «باييندير خان»
بگلر ايلن سنيره وارميش
اوزون مينار آياغينا
يئتىشديلر.
گوردولر بير «سنه» ياتيب
باشى. گؤتو آنلاشيلمير!

بىگىر ھامى
دۆرە ووروب داياتدىلار.
اندى بىر بىگ تىپىگىلە
اونو تىپدى.
ووردىقجان «نسنە» شىشىدى!
ننچە ايگىت - داھا اندى.
ھنى تىپدىلر ھنى بۇيودو!

آروز قوجا آتدان دوشدو
اودا تىپدى
مامىز دىگى اورتولونو
دلىب بىرتدى
ايچىندن بىر اوغلان چىخدى
ھر بىر زادى آدم كىمى
آنچاق فقط بىر گۆزو وار!
خىيران قالدى بىگىر - خانلار.

آروز قوجا
اونو قاپىب بايىندىر خان
قوللوغونا گىتىرىپىن:
- گۆركلو خان بو اوغلانى
منە وئرىن. آسلان اوغوم
باسات ايلن بۇيودىمىم.

بايىندىر خان:
- سنىن اولسون دىئە - كىچدى
آروز قوجا تىپە گۆزو
گۆتوروبن انوہ واردى.
بويوردو بىر تاپا گلىدى
تىپە گۆزە امجك وئردى.
بىر سوردوقدا
سودون آدى!
ايكى سوردو قانىن آدى!
اوچ سوردوقدا جانين آدى!

بىر چوخ تاپا گىتىردىلر
ھامىسىنى ھلاك اندى.
گۆردولر كى اولمايچاق
«آت سودويلە بىسلەيەلىم».
سؤيلەدىلر.
ھر اوونەدە بىر قازان سود
دويورمادى!

*

تېهگۆزۈ بسلەدىلر.
گۆز اولدو.
اوشاقلار لا اوينار اولدو.
اوشاقلارين كيمي سينين
قولاقلارين
كيمي سينين بورنون يئدى!
بوتون اوغوز اللريندن
جانا گليب، عاجيز لهيب
بگ آروزا دخيل دوشوب
يالوار ديلار آغلاشديلار!

آروز قوجا نئيلهديسه
كار كسمهدى.
ناچار اولوب چيخار بيان
اؤدن قوودو.
پرى قىزى اوچوب گليب
اوغلانينين بار ماغينا
غريبه بير اوزوك تاخدى
- اوغول سنه اوخ باتماسين
ايتى قىلينج بدنيوه
كار كسمه سين! دئيه - گئئدى.

*

بير گۆزلو قول واريب گئديب
سرت بير داغدا مسكن ائديب
يوللار كسدى آدام يئدى!
قورخولو بير قولدور اولوب
آد چيخاردى.

اوزرينه نئچه - نئچه
آدام گئئدى
اوخ آتديلار اوخ باتمادى.
قىلينج - قمه كار ائتمهدى.
هر گلنى توتدو يئدى.
بوتون چوبان - چولوقلارى
باسيب يئيب، اوغوزلارى
يئمكايگه ال ائيلهدى.

بوتون اوغوز توپلانىيان
اوزرينه آخين ائتدى.
بىر آغاجى يئرلى - دىيلى
قوپارارق
يغيناغين اوسته ائدى.
آتميش آدام آغاج آلتدا
هلاک اولدو.
قازان خاننا بىر ضرب ووردو
دونيا - عالم نظرينده
دومان اولدو!
قارينداشى «قار اگونه»
قارشىسىندا زبون اولدو.

«دۆزن» اوغلو «آلپ روستم»
شهيد اولدو.
«دوشون قوجا اوغلو» كىمى
بىر پهلوان
مغلوب اولوب هلاک اولدو.
«آرىقچاندان» ايكى قارداش
شهيد اولدو.
بيغى قانلى «بوگدوز امن»
قارشىسىندا زبون اولدو.
دمير دونلو «دلى مئىماق»
مغلوب اولوب هلاک اولدو.
آغساقاللى «آروز قوجا»
قان قايتاردى
اوروز اوغلو «قىيان سلجوق»
اؤدون قوسدو.

بوتون اوغوز تپهگۆزه
باتانمايىب هوركدو قاچدى.
دلى قودوز اؤنون كسدى
قايتارىيان اؤز يئرینده
اوتورتوردو.
قورتولانى اوغوز ائلى
يئدى كره هوركدو قاچدى
هامىسىندا قايتارىلدى.
بوتونلوكله زبون اولدو!

چاغيردىلار ددهم قورقود
گلر اولدو.
يالواردىلار سىتقادىلار.

- چاره قالىب كسىم - كسك
دئيه - قورقود و اريب گئدى
تپهگۆزه سلام وئردى:
- هئى تپهگۆز
بوتون او غوز اللرونده
زبون اولوب
بوكلوبن بوكلوك قالىب
اياغوبن تورپاغينا
منى سالىب.
سنين اوچون كسىم كسك
اىستهيىرلر - دئيه دوردو.

- هرگونومه اتميش ادام
وئرين - دئيه دلى قودوز
جاواب وئردى.

- او غول بدذات بئلهيكله
چوخ كئچمهدن اداملارى
توكهدرسن.
يئمگيوه كيمسه قالماز
انجاق سنه ايكي ادام
بئش يوز قوبون گونده وئرك.

دلى قودوز:
- عيبي يوخدور انله اولسون.
ايكي ادام داها وئرون
منيم اوچون يئمك ياپسين.

ددهم قورقود دؤندو گلدى.
- «ياياقلى» ايله «يوكلو قوجا»
وارسين گئتسين تپهگۆزه
آش پيشيرسين.
بيرده گونده ايكي ادام
بئش يوز قوبون اىسته ميشدير.

او غوز بونا راضى قالىدى.
دؤرد او غللو بيرين وئردى.
اوچو قالىدى.
اوچ او غللو بيرين وئردى
جوتو قالىدى.
جوت او غللو بيرين وئردى

بىرى قالدى.

«قاپىققان بگ» دىيرلر بىر
كىشى وارمىش
جوت او غلونون بىرىن وئرمىش
بىرى قالمىش
گون دولاندى
يئنه نۇوبت اونا چاتدى
او غلانجىغىن اناسينا
خبر گتتى
قىشقىر بىيان زارلىق قىلدى.
باشىن يولدى اوزون جىردى.

*

«آروز او غلو اسلان باسات»
ووروشمايا گنتمىش ايدى
بو محلده گلدى چىخدى.
قارى آيدىر:
- باسات گلدى آخين گتتى
وارىيان بىر اسير آلىب
او غلانىمى قورتار سانام.

ايگىت باسات
آلتونلوجا گونلوگونو
تىكدىرىبين اوتوراركن
خاتىن كىشى واريد اولوب
گۆز گزىدىرىدى باسات خانا
سلام وئردى.
گۆزلرىن قان ياش توكدو:

- ايچ اوغوزدا دىش اوغوزدا
آدى بللى قاتى يايلى
آروز او غلو اسلان باسات
قولتوغونا سيغىنيرام
مدد سندن!
- نه دىلرسن نه سويلرسن?
قارى آيدىر
- زمانه نىن اناسىندان
اوغورسوز بىر اوغول قويدو.
اوغوز ائلىن كولگه سىنده
قوندورمادى.

قارا پولاد اوز قىلىنجلار
بىر توكون دە كسمەدى.
قارغى جىدا اوينادانلار
سونگو ساچدى دلنمەدى.
قاتى يايلى اوخ آتائلار
اوخ آتديلار كار كسمەدى.
آلپ ارنلر سر كردهسى
قازان خاننا ضربە ووردو.
قاراگونه پهلوانى
شهيد ائتدى
بيغى قانلى بوگدوز امن
قارشىسىندا زبون اولدو.
آغ ساققاللى خان باباوا
قان قوسدوردو.
قارينداشون قىيان سلجوق
قباغىندا اؤدون سوزدو.
بوتون او غوز بگلر يىنين
كىمى سىنى زبون ائديب
كىمى سىنى شهيد ائتدى.
او غوز ائلى يئددى كره
هوركدو قاچدى
قويماز اولدو
هر گونه
ايكى آدام بنش يوز قوبون
كسيم دئدى، كسدى آلدى.
ياپاقلى بگ، يوكلو قوجا
گئتدى اونا آشپاز اولدو.
دؤرد او غوللو بىرىن وئردى
اوچو قالدى.
اوچ او غوللو بىرىن وئردى
جوتو قالدى.
جوت او غوللو بىرىن وئردى
بىرى قالدى.

جوت او غلومون بىرىن يئمىش
بىرى قالمىش.

اونو داها ايسته بىر لر!
يئنه نؤوبت منه چاتمىش.
جانيم او غول مدد سندن!
خان باساتين قارا گوزو
ياشا دولدو.
قارداش دئيه ائللر دئيه
سؤى - سؤيله مېش نەلر دئمىش:

- دوزلرده تىكىلن اوتاقلاريني
او ظاليم ياخديريب ياخديرسين قارداش.
شاهباز اتلاريني سر تويلهسيندن
او ظاليم سئچديريب سئچديرسين قارداش.
اسرك دولرى قاتارلاريندان
او ظاليم آييريپ آييريپ قارداش!
سورو - سورو آغا قويونلاريني
او ظاليم قيرديريب قيرديرسين قارداش!
سئويپ گتيرديگين گليني سندن
او ظاليم آييريپ آييريپ قارداش!
آغ ساققال بابامى او غول واي - دئيه
او ظاليم بوزلاديب بوزلاديسين قارداش!
آغ اوزلو قارىچىق خاتين انامى
او ظاليم سيزلاديب سيزلاتسين قارداش!

يئنه دئميش:

- قارانقولوق گوزلريمين آيديني
آخينتيلي سولاريمين داشغيني
قارشى ياتان قاراداغيم يوققوشو
سارسيلماز ديزيمين طاقتى قارداش!

قارداشيمى الدن وئرديم

- دئيه باسات

چوخ آغلادى زارليق قىلدى.

خاتينا بير اسير وئردى

- گنت او غلونو قورتار - دئدى.

خاتين قاچيب

خان آروزا خبر وئردى:

- نه دوروبسان او غلون گلدى.

آروز قوجا چوخ سئويندى.

بگلر ايلن

او غلانيا قارشى گلدى.

آسلان باسات

آتاسينين الين اوپدو.

اوزلشديلر آغلاشديلر

آناسينين چاديرينا

واريب گنتدى.

قارى آنا او غلانجيغين

قارشىلادى

چوخ آغلادى

آلننن اۇيدو قوجاقلادى.

خان باساتنن گلىشىيلە
بىردە ائلە فرح گلدى.
يئمك اولدو ايچمك اولدو.

باسات آيدىر:
- بگلر! قارداش قانى - دئيه
تپهگوزلە حسابلاشماق
ايستهييرم نە دئير سيز؟
«قازان» بوردا سۆى - سۆيلەميش
خان باساتا نەلر دئميش:

- نە قارا اورندن دوغدو تپهگوز
عرشى دولانديرديم، آلا بيلمەديم
قارا قاپلانلاردان، قويدو تپهگوز
داغلار دولانديرديم، آلا بيلمەديم.
قوغان آسلانلاردان اولدو تپهگوز
اورمانلاردا قوودوم، سالا بيلمەديم.
يئنه دئميش:

يوزدە ايگيت اولسان، يوزدە مرد اولسان
اينانما چاتاسان قازانا باسات
آغساققال باباوى خاتين آناوى
سيز لاديب گنيرمه آمانا باسات!

خان قازانين جاوابيندا
آسلان باسات:
گندم دئير حتما گرک!

آروز قوجا آغلاييبان
- جانيم باسات كرم ائله
اوجاغمى سؤنوگ ائتمه!
اوغول گنتمه!

قورخوتمالار
نر آسلانى قورخوتمادى.
- آغ ساققاللى عزيز بابا
گندم گرک! دئيه - قالخيب
يئلهگيندن بير توتام اوخ
چىخار يبان بئله تاخدى.
خفتان گنيدى قىلينج آسدى

قاتى يايىن اله آدى.
آتاسىنىن آناسىنىن
الين اۆپوب. حلالاشدى:
- خوش ياشايىب اسن قالون!
دئيه - واردى.
«ساللاخانا قاياسىنا»
گليب چىخدى.
تپه گۆزو
آرخاسىنى گونه وئريب
گونهورده ياتمىش گۆردو.
يايىن چكىب بير گۆزلونون
اورگينه بير اوخ ووردو.
دميرلى اوخ كار كسمهدى.
پارالاندى يئره دوشدو.
ببرده ووردو يئنه اوخو
سنيق - سنيق اولوب دوشدو.

دلى قودوز قوجالارى سئزىب دئدى:
بو يئر منى اوشوندوردو.

باسات يئنه اوخون آدى
يئنه دگيب پارچالاندى
پرم - پرم داغىلاراق
ببرپارچاسى تپهگۆزون
قارشىسىندا يئره دوشدو.

قودوز شئيطان داشلاناراق
اورو دوردو.
باسات خانان گۆزو دوشجك
ال چاليبان قاس - قاس گولدو:

- مره يئنه گۆرونور كى
اوغوزلاردان بيزيم اوچون
قوزو گلتميش دئيه - واريب
مرد اسلانى قباغينا
قاتيب توتدو
بوغازيندان سالليياراق
ياتاغينا گئيريبين
اودوگونون بير كونجونه
باسيب دورتدو.
- هنى قوجالار!
بونو منيم

ايكىندىمە بېشىرىنيز
يئىم دئىيب - يئنه اويدو.

دلى باسات خنجر ايلن
اياق قابىن يارىب چىخدى:
- ھنى قوجالار! بونون جاني
نەيندەدير! - بيز بىلمىرىك!
انجاق بوتون بدىندە
اتى بىرجه گۆزوندەدير.

دلى آسلان تپەگۆزون
باشى اوستە گليب گوردو
گۆزو اتدير:
- ھنى قوجالار! دمىر شىشى
اوتا قويون قىزسىن - دئدى
شىشى اوتا بوراخدىلار.
پوللاتدىلار
باسات شىشى اله آليب
وار گوجيله تپەگۆزون
تک گۆزونه باسىب سوخدو
گۆز تۆكولدو
قودوز ائله آنقىردى كى
داغا - داشا لرزه دوشدو.

باسات قاچىب ماغارادا
قويونلار يىن آراسىندا
دالدىلاندى.

دلى شىيطان بونو دويدو.
قاچىب آغزىن كسىب دوردو
پاچالارىن آرايىب:
- مره آغىر سورولرىن
باشى ائركچ، چك قويونو
ھامى گلسىن بىر - بىر كئچسىن.

قويون گليب پاچاسىنىن
آراسىندان سوووشاركن
ھاموسىنىن باش - گۆزونه
الين چكر بىر - بىر يوخلار.
يئنه ھايلا:
- توخلوجىقلار توتولاجاق.
اقبالىم قوچ سن گل سوووش!

سميز بير قوچ يۇردن قالخىب
سېلكىنرکن دلى باسات
باسيب توتوب بوغاز لادی
دریسنی چکدی اوزدو
باش - قویروغون آیرمادی
بورونوبن
تپهگۆزه قارشى واردی.

کور تپهگۆز الین چکدی.
باسات خانین دری ایچره
اولدو غونو دویوب بیلدی:

- هئی سیغیر «قوچ» منیم هلاک
اولاجاغیم یئری سؤیله
نئجه بیلدون؟
سنی ائله بو کؤهولون
دیوارینا گۆپهیم کی
بول قویروغون ماغارانی
یاغلاندير سین!

باسات
قوچون کلہسینى
تپهگۆزون اللرینه
اوزادراق مجال تاپیب
قیچلارینین آراسیندان
سیچیر اییب دیشره چیخدی.

دلى قودوز بوش درینی
بوینوز لاییب
تپهسینه قالدیر اراق
یئره چیریدی:
- مره اوغلان قورتاردون مو؟
دلى باسات:
- حق قورتاردی!
- مره اوغلان آل منیم بو
اوزوگومو الیوه تاخ.
قمه - قیلینچ سنى کسمز.
باسات آماق ایستهدیکده
یار الیجا قودوز شئیطان
هوجوم ائدیپ
خنجرینی اوزرینه
تولاز لادی.

ایگید اوغلان یان وئریبن
باخدی گۆردو
اوزوک یئرده تپه گۆزون
آیاغینین آلتیندا دیر.

قودوز آیدیر:
- مره اوغلان قورتاردون مو؟
آسلان باسات:
- حق قورتاردی
- مره اوغلان
او گونبذی گۆرور سن می؟
اوردا منیم خزانهم وار
آبیق اول کی بو قوجالار
آپار ماسین.
گئت مؤهورله!
غافیل باسات
گونبذ ایچره گنڈیب گیردی.
باخدی گۆردو
هر طرفده قیزیل - گوموش
تپه کیمی کلکنمیش.
پولو گۆروب چاشدی هوشو
شرابی طی پاک اونوتدو.
دلی قودوز خزانه نین
قاپوسینی آلیب کسدی:
- مره اوغلان
یاخشی یئرده دوشدون اله
گوپییه رم ایندی انله
گونبذ ایلن قات قاریشیق
یاپیشدیر رام سنی یئره
باسات پولدان خزانهدن
ال چکیبن گۆز اورتوبین
اولو حقه صیدقین سالدی:
جومر دلرین مددکاری
قادیر تانری مدد سندن!

داش دوواریلار پارچالاندی
یول آچیلدی یئددی یئردن
اوغلان چیخدی.

کور تپه گۆز گونبذه بیر
یومروق آتدی، گونبذ یاتدی:
- مره اوغلان قورتاردون مو؟
- حق قورتاردی!

- آلانماز مېش اولوم سنى!
او كۆھولو گورورسنمى؟
اوردا ايكي قىلىنچ واردىر.
بىرى قىنلى بىرى يالين
قىنسيز قىلىنچ منى كسر
دونيا منە عبث اولدو
گنت گۇتور گل باشىمى كس!
باسات گلدى آستا - آستا
ماغارايا، گۇردو اوردا
زنجيرلردن آسلانيلميش
يالين تىيه بىر قىلىنچ وار.
آنچاق ساكيت دوروب قالماز
اۇز - اۇزونه اسيب جوشار:

- داها بونو سىنامادان
ياناشمارام. دئيه - باسات
قىلىنجىنى قارشى وئردى
آن ايچىندە دگدى بۇلدو.
دولاندى بىر آچاچ تاپدى
قارشى توتدو كسيب قيردى!
قاتى يايين اله آلدى
«جوشار قىلىنچ» آسلاندىغى
زنجيرلره بىر اوخ ووردو
قىلىنچ قويدو بئره دوشدو.
جومو خوبان يئردن قاپدى
بئلىندەكى قينا سوخدو

- مره شئيطان نه حالدا سان؟
- اولمهميسن؟
- تانريم قويماز!
- مره اولوم يوخموش سنه
دئيه - قودوز سۇى - سۇيلهدى
نهلر دئدى:

- گۇزوم - گۇزوم يالقيز گۇزوم
آلا گۇزوم اولدوز گۇزوم.
سن وار ايكن من اوغوزا
ديوان توتدوم قان اوتدوردوم
آلا گۇزدن ايرى سالدون
ايگيت منى
شيرين جاندان ايرى سالسین
تانرى سنى.
ايگيت منە دادىزديردون

گۆز بوکويون
منى سالدون يامان گونه
قادير گوروم داديز ماسين
هئچ ايگيده
گۆز دردينه توش اولماسين
هئچ کيمسهنه!
يئنه دئميش

- قالاردا - قوپاردا يئرین نه يئردير؟
سؤيله ايگيت پيرين رهبرين کيمدير؟
باشى اوسته اوجا بايراق توتولان
سولطانون سردارين سرورين کيمدير؟

قىريش گونو قاباقدا قيلينچ ووران
دوشمنى داغيديب - قيرانين کيمدير؟
چاديرلاردان اوجا چاديرين قوران
آلپلار باشيندا دورانون کيمدير؟
سؤيله ايگيت کيمين او غلوسان کيمسن؟
آديوى - سانبوى گيزلتمه مندن
ارنلر ياشيرماز آدينى اردن.
مره سؤيله منه هانسى ائلدنسن؟

باسات آيدير:

- قالاردا قوپوردا يئریم بو دييار
خوجام پيريم ربيم حق پروردیگار
سولطانيم سروريم خان «بايينديرخان»
بگلره سرکرده خانلارا سالار.

چاديرلاردان اوجا چاديرين قوران
قارتال قوشو کيمي دوشمن شيغيان
قىريشدا ياغينين اونونده دوران
آلپيميز ارنلر - ارنى «قازان»

آتام آروز قوجا قوجالار باشى
آديم باسات «قييان سلجوق» قارداشى
سودونو امدیگيم آنامدير اسلان
آناسيني اؤيمک منه ياراشى.

- بيرجه گوزوم قوربان سنه
بس قارداشيق قبيما منه!

-اسلان باسات سؤى - سؤيلهدى
آحيقلا نيب نهلر دئدى:

- مره ظاليم مره قواوت!
آغ ساققاللى بابامى بوزلادىبسان
آغ بىرچكلى آنامى آغلادىبسان
قارىنداشىم «قىيانى» اۆلدوروبسن
آغجا اوزلو گلننن دول اندىبسن
آلا گۆزلو ايگىتلرى يئىبىسن
قويارامى ساغ قالاسان سنى من؟

قارا پولاد اوز قىلىنجىم اسمەينجە
قافالىجا بوركلو باشون كسمەينجە
كوره گووه اۆلوم لرزى سالمابىنجا
قارداشىمىن قىصاصىنى آلمابىنجا
سانىرسانمى بوراخارام من سنى؟
اولارمى گۆر دىرى قويام من سنى؟

دوشگون قودوز جانىندان ال اوزهرك
نەلر دئمىش نەلر سۆيلەمىش گۆرك.

- قالخىيانى بىر گون دورام دىبىردىم
عهد پىمانىمى قىرام دىبىردىم
ايگىتلر قانىنى سورام دىبىردىم
بىر ادام اتىندن دويام دىبىردىم.

كاش او غوزون باسغىنىنى گۆرئىدىم
ساللاخ خانا قايسىنا گىرئىدىم
آغىر مانجانىقدان داشلار ياغاندا
باشىما بىر داش دوشئىدى اۆلئىدىم.

ايگىت آلا گۆزدن آيىردىن منى
تانرى شىرىن جانان آيىرسىن سنى
يامان گونه سالدىن گۆروم هنج ايگىت
گۆرمەسىن بلالى باشىم گۆرنى.

يئنه ده سۆى - سۆيلەدى
بىر داها نەلر دئدى:

- آغ ساققاللى قوجالارى
چوخ بوزلاتدىم
آغ ساققاللار قارغادىلار
گۆزوم سنى.

آغ بىرچىكى قارىلار
چوخ آغلاندىم
آغ بىرچىكلر قارغادىلار
گۆزوم سنى.

آلا گۆزدن قانلى ياشلار
چوخ آختىدىم
آلا گۆزلر قارغادىلار
گۆزوم سنى.

آل خىنالى آغا اللر
چوخ يئمشىدىم
آل خىنالار قارقادىلار
گۆزوم سنى.

كۆرپە - كۆرپە ايگىتچىكلر
چوخ يئمشىدىم
ايگىتلىكلر قارغادىلار
گۆزوم سنى.
بىلەكى من چكر اولدوم
گۆز بوكويون
قادىر گۆرۈم ھىچ ايگىدە
گۆستر مەسىن.
آسلان باسات بوغرا كىمى
تپە گۆزۈ
ايكى دىزى
اوزرىنە چۆكدوروبىن
كور قودوزون اوز قىلىنجىن
الە آدى بوينون ووردو.
كلەسىنە ياي چىرىشى
كنچىرىپىن
اورگى شن
سوروتلەيە - سوروتلەيە
ماغارانىن قاپوسىنا
چكىدى سالىدى.
قارداشىنىن
قانين آدى.
ھى... قوجالار
اىل اوبايا موشتولوغا
گندىن! - دندى.

نر قوجالار آغ بوز اتلار

مىندى چاپدى.
بوتون او غوز دون ايچىندە
خبر تاپدى.

آت اغىزلى آروز قوجا
چاپار گلدى.
خان باساتين آناسينا
سئوينج وئردى:
موشتولوق وئر!
آسلان او غلون
تپهگوزو كسدى! - دئدى.

خانلار - بگلر بوتون انلر
پر آچدىلار.
آتلاندىلار ساللاخ خانا
قاياسينا دير ماشدىلار.

تپهگوزون كلەسىنى
اورتالىغا گتيردىلر
دردى - غمى بيتيردىلر.

ددم قورقود گلر اولدو
شادلىق چالدى
آلپ ارنلر مرد ايگىتلر
گلدیگىندن - گئتدیگىندن
صۇحبت آچدى.
اوركلردن كدر قاچدى.
سۇى - سۇيلەدى بوى - بويلادى.
خان باساتين مرد آدینا
داستان قوشدو.
هيممت وئردى آلقیش وئردى:

- قارا داغلار
يئتدیگىندە آشىد وئرسين
داشغین سولار
گنچدیگىندە گنچید وئرسين.

قوچاقلىقلا قار داشیوين
قانین آلدون
ائل اوبانى زبونلوقدان
سن قوتاردون.

اولو تانرى دوست اولويان
مرد ايگيده مدد وئرسين.

سون سۆز عوضينه

قوى داستانيميزين «قورتاريشى» دا «باشلانيشى»
كىمى بو خلق متلى اولسون:

اسكندر بدل «بدل»
بدلى اۆلدوردولر
آغابانى گنىدېرديلر
آغابانين ساچاقلارى
خان ائوينين پىچاقلارى.

ووردوم ساندىق سۆكولدى
اينجى - مرجان تۆكولدى
اينجى - مرجان فيلفىلى
گل اوخو بيزيم دىلى!
بيزيم دىل اورمو دىلى
اورمودان گلن آتلار
آغزىندا يوين چاتلار.
